

ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

THE FORMATION OF INDIVIDUAL EDUCATIONAL TRAJECTORY OF STUDENTS IN THE CONDITIONS OF MODERNIZATION OF HIGHER EDUCATION

Стаття присвячена одній з актуальних проблем вищої школи – формуванню індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти. Зокрема розкривається сутність такого поняття як індивідуальна освітня траєкторія та розкриваються особливості її формування для здобувачів вищої освіти в умовах удосконалення процесів індивідуалізації навчання, імплементації студенто-центрованого підходу, що передбачає урахування індивідуальних можливостей та потреб здобувачів вищої освіти, розширення їхньої свободи щодо вибору компонентів освітніх програм, визначення студентами індивідуального змісту освіти, а як наслідок усвідомленого формування індивідуальної освітньої траєкторії. Основна увага зосереджується на визначенні основних складових, що формують індивідуальну освітню траєкторію здобувача вищої освіти: вибірко-вих навчальних дисциплінах, навчанні студентів у рамках неформальної освіти; навчанні у вітчизняних чи закордонних ЗВО за програмами обміну або подвійного диплому; участі у науково-дослідній роботі; у конкурсах з професійної майстерності, у роботі органів студентського самоврядування, у профорієнтаційній роботі, в художній самодіяльності, у волонтерській діяльності чи спорті. Обґрунтовується необхідність врахування елементів освітньої парадигми при формуванні індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти (цінності, мотиви, норми, мета, позиції учасників навчального процесу, форми і методи, засоби, контроль і оцінка). Висвітлюється процес організації вибору дисциплін студентами з використанням моніторингу результатів опитування та врахування їх думок при формуванні переліку вибірових дисциплін. Зазначається також, що запропонований підхід до формування індивідуальної освітньої траєкторії дозволяє здобувачу вищої освіти удосконалити набуті або набуті нові компетентності, надає можливості розширити особисту освіченість, кругозір та ерудицію в будь-яких галузях знань.

Ключові слова: заклади вищої освіти, здобувачі вищої освіти, індивідуальна освітня траєкторія, студенто-центрований підхід, вибірові дисципліни.

The article is devoted to one of the urgent problems of higher education – the formation of individual educational trajectory of students. In particular, the essence of such concept as an individual educational trajectory is revealed and the peculiarities of its formation for higher education seekers in the conditions of improving the processes of individualization of learning, implementation of student-centered approach. This takes into account individual capabilities and needs students of individual educational content, and as a consequence of the conscious formation of individual educational trajectory. The main focus is on identifying the main components that shape the individual educational trajectory for higher education seekers: choice of disciplines, study of students in non-formal education; study at domestic or foreign institutions of higher education under exchange or double degree programs; participation in research work; in competitions on professional skills, in the work of student self-government bodies, in career guidance work, in amateur art, in volunteer activity or sports. The necessity of taking into account the elements of the educational paradigm in the formation of the individual educational trajectory of higher education seekers (values, motives, norms, purpose, positions of participants in the educational process, forms and methods, means, control and evaluation) is substantiated. The process of organizing the choice of disciplines by students using the monitoring of survey results and taking into account their opinions in the formation of the list of elective subjects is covered. It is also noted that the proposed approach to the formation of individual educational trajectory allows the higher education seekers to improve the acquired or acquired new competencies, provides opportunities to expand personal education, outlook and erudition in any field of knowledge.

Key words: institutions of higher education, higher education seekers, individual educational trajectory, student-centered approach, elective subjects.

УДК 378.147.091.31-059.1
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-3-37>

Барна М.Ю.

докт. екон. наук,
проф., перший проректор
Львівського торговельно-економічного
університету

Медвідь Л.Г.

канд. екон. наук
проф., професор кафедри
бухгалтерського обліку
Львівського торговельно-економічного
університету

Постановка проблеми. Інтенсивні трансформаційні процеси, які переживає останні десятиліття вища освіта за кордоном та в Україні, ставлять проблему забезпечення і покращення якості як одне з ключових завдань.

Одним з інструментів забезпечення якості вищої освіти та удосконалення процесів індивідуалізації навчання є право здобувача вищої освіти на вибір дисциплін при самостійному формуванні певної частини індивідуального навчального плану.

Вибіркові дисципліни (англ. electives) походять із концепції person-centered teaching (навчання, орієнтоване на особистість), яку в середині ХХ ст. систематизував американський психолог Карл Роджерс. У її основі лежить принцип, за яким учень або студент бере активну участь у формуванні своєї освітньої траєкторії, обираючи, що вчити, як вчити та як оцінювати власні знання [1]. Практика вибірових дисциплін уже не є новою, проте її впровадження в освітній процес у багатьох закладах вищої освіти ще до недавня був формальним та не

якісно організованим. За результатами опитувань, проведених аналітичним центром CEDOS причинами такої ситуації були: брак коштів; нерозуміння керівництвом вишів та викладачами, орієнтованого на студента, підходу; відсутність конкуренції між викладачами; недостатня обізнаність НПП та студентів щодо переваг формування індивідуальної освітньої траєкторії, інерція у запровадженні освітніх інновацій; позмінна організація навчального процесу; перевантаження студентів тощо [1].

На думку О. Пенчук, С. Донченко та Л. Білоцької, існує ще декілька прихованих причин повільного впровадження в організацію навчального процесу сучасних механізмів реалізації права студентів на вільний вибір навчальних дисциплін. Це – відсутність єдиного науково обґрунтованого підходу до формування інформаційного забезпечення в системі “студент – дисципліни вільного вибору – викладач”, а також ігнорування напрацьованих за попередні роки структурно та логічно організованих освітньо-професійних програм підготовки спеціалістів, які теж надавали студентам право розширювати свої фахові компетентності за рахунок вибору певної спеціалізації, яка автоматично формувала індивідуальну траєкторію навчання за певним структурованим шаблоном [8].

Існуючі суперечності між необхідністю індивідуалізації процесу навчання здобувачів вищої освіти та недостатньо розробленим комплексом процедур та засобів її реалізації вимагають відповідного дослідження.

Аналіз останніх публікацій та досліджень.

Проблемами використання індивідуальних форм навчання у вищій школі займалось широке коло як закордонних, так і вітчизняних вчених-дослідників. Їх роботи стосуються як загальних положень, так і окремих аспектів: індивідуалізації навчання (А. Богопольський, В. Володько, В. Гашимова, Н. Завієна, Л. Смально, Т. Некрасова, В. Одинцов, Г. Коберник, М. Мартинович, М. Махмутов, Т. Мішковська, М. Солдатенко, Н. Соловійова, А. Стеблецький); реалізації індивідуального підходу (С. Овчаров, М. Сосьяк, І. Шайдур, А. Кірсанов); технології індивідуального навчання (Ю. Макаров, Л.А. Липова). Також проблемі визначення поняття “індивідуальна освітня траєкторія”, як для учнів так і для студентів, були присвячені дослідження науковців (К. Александрової, В. Багрій, А. Воронцова, Л. Глазкіної, Б. Долинського, Т. Ковальової, Т. Коростіянець, І. Краснощок, С. Литвиненко, О. Нещерет, Н. Рибалкіної, Н. Суртаєвої, О. Тубельського, А. Хуторського та ін.); побудові індивідуальних траєкторій навчання студентів на основі застосування вибіркового елементів навчальних планів (О. Пенчук, С. Донченко, Л. Білоцької та ін.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні якість професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої

освіти України зорієнтована на загальноосвітній вимір, де визначальними є: індивідуалізація навчання у рамках освітніх програм, самовдосконалення й саморозвиток студентів, вміння здобувати знання й продуктивно використовувати їх у професійній діяльності. Дослідження проблем, що пов'язані з формуванням індивідуальної освітньої траєкторії у навчальних закладах різного рівня, проводять протягом останніх десятиліть. Але проблеми запровадження індивідуальних освітніх траєкторій в освітній процес закладів вищої освіти залишається, на нашу думку, недостатньо розкритими. Існуючі суперечності між необхідністю індивідуалізації процесу навчання та недостатньою розробкою шляхів їх реалізації стали поштовхом для дослідження.

Мета статті полягає у розкритті та обґрунтуванні сутності індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти та засад її формування у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Пріоритетними цілями сучасної вищої школи є підготовка фахівців з гармонійним поєднанням як високо професійних так і особистісних якостей, які здатні до саморозвитку та самореалізації в майбутній професійній діяльності. Тому освітній процес закладів вищої освіти дедалі більше стає студентоцентричним та передбачає урахування індивідуальних можливостей та потреб здобувачів вищої освіти, розширення їхньої свободи щодо вибору компонентів освітніх програм, визначення студентами індивідуального змісту освіти, а як наслідок усвідомленого формування індивідуальної освітньої траєкторії.

Відповідно до Закону України “Про освіту” від 05.09.2017 за № 2145-VIII “індивідуальна освітня траєкторія - персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання” [9].

На нашу думку, індивідуальна освітня траєкторія є поняттям, що характеризує сутнісний напрям руху здобувача освіти в процесі навчання. Найчастіше поняття “індивідуальна освітня траєкторія” пов'язують з поняттям “індивідуальна форма навчання” або вважають їх ідентичними, особливо коли мова йде про учнів та їх можливості й здібності.

На думку А. Хуторського, індивідуальна освітня траєкторія розглядається через персональний шлях реалізації особистісного потенціалу кожного учня в освіті. Під особистісним потенціалом учня тут розуміється сукупність його організаційно діяльнісних, пізнавальних, творчих і інших здібностей. Процес виявлення, реалізації і розвитку цих

здібностей учнів відбувається в ході їх освітнього руху по індивідуальних траєкторіях [13, с.58].

Н. М. Суртаєва трактує індивідуальні освітні траєкторії як певну послідовність елементів навчальної діяльності кожного учня по реалізації власних освітніх цілей, що відповідає їх здібностям, можливостям, мотивації, інтересам, здійснювану при координуючій, організуючій, консультуючій діяльності педагога у взаємодії з батьками [12, с.6].

Іншого трактування набуває поняття “індивідуальна освітня траєкторія” стосовно здобувачів вищої освіти. На сьогодні запровадження права та можливостей здобувачів вищої освіти на індивідуальну освітню траєкторію є одним з найактуальніших напрямів удосконалення освітнього процесу у вищій школі.

Так Л. Глазкіна стверджує, що освітня траєкторія студента в умовах педагогічної практики є неповторною послідовністю руху в напрямку професійно-особистісного розвитку через засвоєння професійних компетенцій [3, с. 23].

Т. Коростіянець вважає, що “індивідуальна освітня траєкторія є цілеспрямованою освітньою програмою, що забезпечує студентів позиції суб’єкта вибору, розробки, реалізації освітнього стандарту при здійсненні викладачем педагогічної підтримки, самовизначення і самореалізації” [6].

Індивідуальна освітня траєкторія студента, на думку, С. Воробійової, має специфічні особливості: вона спеціально розробляється для конкретного студента як його індивідуальна освітня програма; в стадії розробки індивідуальної освітньої траєкторії студент виступає: 1) як суб’єкт вибору диференційованої освіти, пропонованою освітньою установою; 2) як “неформальний замовник”, “пред’являючи”

(при стартовому діагностуванні) тому, хто проектує для нього, освітню програму – індивідуальну траєкторію, свої освітні потреби, пізнавальні та інші індивідуальні особливості. На стадії реалізації індивідуальної освітньої траєкторії студент виступає як суб’єкт здійснення освіти, у цьому випадку особистісно-орієнтований освітній процес реалізується за умови використання функціональних можливостей педагогічної підтримки, оскільки саме підтримка студента в освітньому процесі трансформує особистісно-орієнтований освітній процес в індивідуальну освітню траєкторію. Зміст індивідуальної освітньої траєкторії визначається освітніми потребами, індивідуальними здібностями і можливостями студента (рівнем готовності до освоєння програми), змістом програми тощо [2].

Нам близькі погляди Н. Кемерової про те, що проектування індивідуальної освітньої траєкторії навчання – це конструктивна пізнавальна діяльність, яка спрямована на розвиток особистості студента, забезпечує придбання ним досвіду виконання специфічних особистісних функцій: свідомий вибір, визначення цілей, самореалізація, соціальна відповідальність та ін. Авторка зауважує, що студент визначає індивідуальний сенс, ставить цілі, проектує етапи власної пізнавальної діяльності. Це сприяє розвитку мотивації навчання, внутрішньої та зовнішньої самоорганізації майбутнього фахівця, здатність побудови траєкторії самонавчання [5].

Погоджуємося з думкою Т. Л. Годованюк [4], що при формуванні індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти необхідним є врахування елементів освітньої парадигми, які подані у табл. 1.

Таблиця 1

Елементи освітньої парадигми, що застосовуються при формуванні індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти

№ з/п	Елементи освітньої парадигми	Зміст елементів освітньої парадигми
1	Цінності	навчання студентів для самореалізації, для прояву і розвитку своїх особистісних якостей, для здійснення індивідуального призначення;
2	Мотиви	зацікавленість студентів у процесі навчання, задоволення від досягнення освітніх результатів; зацікавленість викладача в розвитку студентів, задоволення від спілкування з ними;
3	Норми	студенти переймають на себе відповідальність за своє навчання; авторитет викладача створюється за рахунок його особистісних якостей і саморозвитку професійних і особистісних компетенцій;
4	Мета	спрямованість студентів на оволодіння основами людської культури і ключовими компетенціями: ціннісно-смысловими, інформаційними, пізнавальними, комунікативними і т. д.; усвідомлення викладачем права студента на особистісні освітні цілі;
5	Позиції учасників навчального процесу	заклад вищої освіти створює студентоцентризований освітній простір; викладач створює умови для самостійного навчання студентів; взаємне партнерство викладача і студента;
6	Форми і методи	демократичні, динамічні форми організації навчального процесу; акцент на самостійну роботу студентів;
7	Засоби	традиційні засоби навчання (підручники, навчальні посібники, методичні вказівки та рекомендації) доповнюються ресурсами інформаційно-телекомунікаційних систем (дистанційними курсами, вебінарами, заняттями в онлайн-режимі тощо);
8	Контроль і оцінка	зміщення акценту на самоконтроль і самооцінку студентів

Модернізація сучасного освітнього процесу передбачає студентоцентровану спрямованість, що означає самостійність, комфортність і індивідуалізацію навчання, збільшення ступенів свободи тих, хто навчається, відносно: вибору ними навчальних дисциплін; навчання в рамках неформальної освіти; навчання у вітчизняних чи закордонних ЗВО за програмами обміну або подвійного диплому; участі у науково-дослідній роботі; у конкурсах з професійної майстерності, у роботі органів студентського самоврядування, у профорієнтаційній роботі, в художній самодіяльності, у волонтерській діяльності чи спорті.

Тому, на нашу думку, індивідуальна освітня траєкторія – це індивідуальний шлях здобувача вищої освіти, який він обирає для реалізації освітнього стандарту в межах певної освітньої програми і який залежить від індивідуальних особливостей та пізнавальних потреб студента, а також освітнього середовища закладу вищої освіти.

Головний акцент в організації освітнього процесу у закладі вищої освіти робиться на виборі студентами навчальних дисциплін. Навчальні дисципліни вільного вибору студентів розробляються викладачами закладу вищої освіти з метою задоволення освітніх і професійних запитів здобувачів, посилення їх конкурентоспроможності та затребуваності на ринку праці, з урахуванням вимог працевластувачів, тенденцій розвитку держави та політики в галузі освіти.

Здобувачі вищої освіти мають право вибору навчальних дисциплін у межах, передбачених освітньою програмою та навчальним планом в обсязі, що становить не менше 25% загального обсягу кредитів ЕКТС, передбачених для відповідного освітнього ступеня вищої освіти.

Для процесу створення індивідуальної освітньої траєкторії в частині вибіркового навчальних дисциплін характерними є три етапи. А саме:

1) вивчення потреб, інтересів, запитів здобувачів вищої освіти, опитування студентів щодо наявного переліку вибіркового дисциплін та аналіз результатів опитування;

2) розроблення оновленого переліку вибіркового дисциплін, розміщення на офіційному сайті закладу вищої освіти для ознайомлення студентів та їх вибору;

3) моніторинг і перегляд освітньої програми в частині вибіркового дисциплін.

Відповідно до визначених етапів у Львівському торговельно-економічному університеті було проведено опитування здобувачів вищої освіти щодо визначення рівня реалізації права на вибір навчальних дисциплін та можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії [7]. В опитуванні прийняли участь 778 осіб, серед яких 628 осіб денної форми навчання та 150 осіб – заочної форми навчання. На запитання “Чи влашто-

вує Вас кількість дисциплін вільного вибору протягом семестру?” – 75,2% студентів відповіли, що задоволені кількістю запропонованих дисциплін за вибором. Проте 14,7% студентів вважають, що перелік малуватий, а 10,2% студентів навпаки – забагато. Основним фактором, який впливає на вибір навчальної дисципліни, на думку студентів, це “Зв’язок навчальної дисципліни з Вашою майбутньою професією” (352 відповіді). Суттєвий вплив також мають: спрямованість навчальної дисципліни на формування загальних компетентностей, які будуть потрібні у будь-якій професії, практична спрямованість навчальних дисциплін; відомості про викладача, а також назва дисциплін. Це обов’язково потрібно враховувати при перегляді освітніх програм та їх навчальних планів стосовно переліку вибіркового дисциплін. Такий перелік має враховувати можливість формування студентами індивідуальної траєкторії навчання. Процедурою вибору навчальних дисциплін загальної підготовки задоволені повною мірою – 315 студентів, задоволених частково – 306 студентів, що складає 79,82% опитаних. Не задоволених виявилось 73 студенти, не визначилися з відповіддю 84 студенти. Загалом перелік навчальних дисциплін вільного вибору циклу загальної підготовки в Університеті відповідав очікуванням 395 здобувачів вищої освіти, відповідав частково – 284 студентів, не відповідав – 87 студентів, а 12 мають особливу думку. Процедурою вибору навчальних дисциплін професійної підготовки задоволені повною мірою – 350 студентів, задоволених частково – 302 студенти, що складає 83,8% опитаних. Не задоволених виявилось 58 студентів, не визначилися з відповіддю 68 студентів. На запитання “Чи задоволені Ви переліком дисциплін вільного вибору циклу професійної підготовки?” відповіли “так” – 440 студентів, “частково” – 263 студенти, “ні” – 66 студентів та мали окрему думку 9 студентів, що склало 1,2% опитаних. Додатково навчатися за сертифікованими навчальними курсами Університету виявили бажання 490 студентів, не мають такого бажання – 104 студенти, не визначилися 184 студенти. Наданий вибір здобувачам вищої освіти запропонованих сертифікованих курсів, на яких би вони хотіли навчатися (безкоштовно), засвідчив таке: психологія вина (курси сомельє) – 134 студенти, теорія і практика маркетингу у бізнесі – 109 студентів, сучасні інструменти фінансування бізнесу – 95 студентів, теорія і практика реклами та PR у бізнесі – 87 студентів. Це свідчить про бажання здобувачів освіти суттєво розширити свої можливості на ринку праці незалежно від того за якою освітньою програмою вони навчаються. Важливо зазначити, що студенти усіх факультетів та ІЕФ зацікавлені в участі у програмах академічної мобільності. Загалом по Університету це 409 студентів, що склало 52,6% від усіх опитаних.

Прогнозовано, що беручи участь у програмах академічної мобільності, найбільший відсоток студентів обрали б для відвідування заклади вищої освіти за кордоном (54,4%). Високою є зацікавленість здобувачів вищої освіти у навчанні за програмою подвійного диплому. На запитання позитивно відповіли 488 студентів, що склало 62,7% опитаних. Результати опитування свідчать, що здобувачі вищої освіти Університету хотіли б навчатися за програмою подвійного диплому у закордонних закладах вищої освіти (482 студенти). Загалом щодо розширення можливостей формування індивідуальної освітньої траєкторії 391 студент відповів, що таких пропозицій немає, а 65 студентів, що їх усе влаштовує (58,6 %) опитаних. Решта студентів надали свої слухні пропозиції.

Тому керівництво ЛТЕУ зробило певні висновки. З метою досягнення відповідного рівня реалізації права здобувачів вищої освіти на вибір навчальних дисциплін та можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії запропоновано гарантам освітніх програм, кураторам груп та завідувачам кафедр: при перегляді освітніх програм та їх навчальних планів розширювати перелік вибіркових дисциплін як загальної так і професійної підготовки з урахуванням можливості формування студентами індивідуальної траєкторії навчання; надати студентам ширший перелік сертифікованих навчальних курсів та провести роз'яснювальну роботу щодо переваг такого навчання; врахувати такі пропозиції студентів, як більше практики в кращих організаціях країни, більше дисциплін за вибором, проведення практики за кордоном, більше практичних занять поза аудиторіями, більше дисциплін за фаховим спрямуванням, надання студентам ширшої можливості формування індивідуального графіку навчання, залучення до освітнього процесу фахівців з практики та інші. Також актуальними є пропозиції щодо запровадження сертифікованих навчальних курсів: "Психологія вина (курси сомельє)", "Теорія і практика маркетингу в бізнесі", "Сучасні інструменти фінансування бізнесу", "Теорія і практика реклами та PR у бізнесі" та інші. Були поставлені завдання відповідним структурним підрозділам щодо налагодження співпраці з більшою кількістю вітчизняних та закордонних закладів вищої освіти з метою забезпечення академічної мобільності студентів та навчання за програмою подвійного диплома, збільшення обсягу інформації щодо програм академічної мобільності студентів на офіційному сайті Університету [7].

За результатами опитування здобувачів вищої освіти Львівського торговельно-економічного університету щодо рівня реалізації права на вибір навчальних дисциплін та можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії була проведена значна робота з розширення таких можли-

востей. Було організовано інформування студентів та викладачів щодо результатів опитування, проведено зустрічі з представниками студентського самоврядування кожного факультету (Інституту економіки та фінансів), опитування випускників усіх спеціальностей та освітніх програм, роботодавців, які залучені до перегляду та удосконалення освітніх програм; організовано електронний запис на вибіркові дисципліни та передбачено формування гнучкого розкладу занять з урахуванням вибору студентів.

Важливим є те, що студентам усіх освітніх програм було запропоновано до вибору як загальноуніверситетські навчальні дисципліни так і дисципліни спеціальності, у тому числі навчальні дисципліни відповідної освітньої програми. При цьому, якщо у навчальному плані освітньо-професійної програми передбачено вивчення двох вибіркових дисциплін у семестрі, то має бути запропоновано для вибору не менше шести навчальних дисциплін, а якщо трьох вибіркових дисциплін, то не менше восьми.

Наступним кроком з удосконалення переліку вибіркових дисциплін для кожної освітньої програми буде опитування як внутрішніх (здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників) так і зовнішніх (випускників та роботодавців) стейкхолдерів освітніх програм відповідно до діючих внутрішніх нормативних документів університету.

Проте хочемо зауважити, що вільний вибір дисциплін здобувачами вищої освіти, як споживачами освітніх послуг, призводить до змагання між викладачами навчальних закладів, які надають ці послуги, та претендують на лідерство шляхом застосування різних засобів та форм агітації.

Відомо, що якість оформлення презентаційних матеріалів та застосування різних форм агітації має вплив на когнітивну, емоційно-чуттєву, мотиваційну складові свідомості особистості та може вплинути на неусвідомлений перерозподіл пріоритетів [11].

Для запобігання такого впливу на усвідомлений вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін варіативних складових освітніх програм у Львівському торговельно-економічному університеті були розроблені та встановлені єдині вимоги до оформлення, змісту, структури та інформаційного наповнення презентаційних матеріалів і запроваджено єдину форму надання інформації у вигляді анотації. Анотація вибіркової дисципліни вміщує інформацію про знання та вміння, які може набути здобувач у результаті вивчення дисципліни, зміст дисципліни, керівника курсу та вид підсумкового контролю.

Індивідуальна освітня траєкторія у закладі вищої освіти реалізується через індивідуальний навчальний план. На основі навчального плану у визначеному закладом вищої освіти порядку

для кожного здобувача вищої освіти розробляються та затверджуються індивідуальні навчальні плани на кожний навчальний рік. Індивідуальний навчальний план формується за результатами особистого вибору здобувачем вищої освіти дисциплін в обсязі, не меншому за встановлений цим Законом, з урахуванням вимог освітньої програми щодо вивчення її обов'язкових компонентів. Індивідуальний навчальний план є обов'язковим для виконання здобувачем вищої освіти відповідно до ст. 10, п.5 Закону України "Про вищу освіту" [10].

Відповідно до розділу 3 Положення про порядок формування та ведення індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти у Львівському торговельно-економічному університеті здобувач може отримувати результати навчання в рамках неформальної освіти, яка здобувається, як правило, за окремими освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій. До видів неформальної освіти відносять професійні курси, тренінги, стажування, інтернет курси тощо. Результати навчання здобувача вищої освіти в рамках неформальної освіти можуть визнаватися Університетом та зараховуватися як частина певних дисциплін (освітніх компонент), що дозволили здобувачу вищої освіти набуті запланованих результатів навчання та частки загальних чи професійних компетентностей.

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, передбачено у індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти. При цьому вказується документ про визнання результатів навчання (сертифікат, посвідчення тощо); період навчання; кількість кредитів ЄКТС; кількість годин; назва програми навчання; організація (установа), що видала документ; результати навчання (присвоєна кваліфікація, тип набутих знань тощо).

У випадку навчання здобувача вищої освіти у вітчизняних чи закордонних ЗВО за програмами обміну, робляться записи у розділі ІНПЗВО "Результати навчання, отримані здобувачем вищої освіти в інших закладах вищої освіти (за програмами обміну)". При цьому вказується назва закладу вищої освіти-партнера, семестр, кількість тижнів у семестрі, назви навчальних дисциплін, кількість кредитів ЄКТС, обсяг годин, форма підсумкового контролю та оцінка з урахуванням вимог Положення про порядок оцінювання знань і умінь здобувачів вищої освіти ЛТЕУ.

Здобувач вищої освіти впродовж навчання може брати участь у науково-дослідній роботі, тому у ІНПЗВО робляться записи: про його участь у наукових гуртках, Всеукраїнській студентській олімпіаді, Всеукраїнському конкурсі студентських

наукових робіт, конференціях, про публікації тез (доповідей) та/або статей з вказанням відповідної інформації.

Передбачено записи в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти якщо здобувач вищої освіти впродовж навчання брав участь у конкурсах з професійної майстерності, в роботі органів студентського самоврядування, у профорієнтаційній роботі, в художній самодіяльності, у волонтерській діяльності чи має спортивні досягнення.

Інформація про виконання здобувачем вищої освіти видів робіт, перелічених вище, вноситься куратором у індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти за погодженням з випусковою кафедрою при наявності підтверджуючих документів.

Активна участь здобувача вищої освіти у перелічених вище видах робіт є умовою для морального та матеріального заохочення здобувача вищої освіти та одержання диплома з відзнакою.

Отже, такий підхід до формування індивідуальної освітньої траєкторії дозволяє здобувачу вищої освіти удосконалити набуті або набуті нові компетентності, надає можливості розширити особисту освіченість, кругозір та ерудицію в будь-яких галузях знань.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведені нами дослідження доводять, що індивідуальна освітня траєкторія здобувача вищої освіти є поняттям комплексним, що залежить від потреб та можливостей студента як споживача освітньої послуги, дозволяє йому власноруч формувати свій фах, підвищує мотивацію під час навчання, забезпечує набуття актуальних знань та навичок, підвищує конкурентоздатність на ринку праці, а головне перетворює студента з об'єкта освітньої діяльності в активного його учасника. Своєю чергою формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти залежить від якості процедур реалізації студентом права вільного вибору та організації освітнього процесу у закладах вищої освіти.

В подальших дослідженнях планується провести моніторинг складових якості освіти та освітнього процесу, а саме рівня залучення студентів до розробки і перегляду освітніх програм, визначення рівня навантаження студентів, аналіз ступеня задоволеності студентів організацією процесу практичної підготовки та відповідністю підприємств-баз практики вимогам програми практики тощо.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вибір без вибору : моніторинг вибіркового курсів у державних вишах / Є. Стадний, М. Куделя, Т. Жерьобкіна, А. Безман, М. Кавценюк // Аналітичний центр CEDOS : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.cedos.org.ua/uk/articles/vybir-bez-vyboru-monitoring-vybirkovykh-kursiv-uderzhavnnykh-vyshakh>.

2. Воробьева С.В. Теоретические основы дифференциации образовательных программ: автореф. дисс. на соискание ученой степени докт. пед. наук. СПб, 1999. 53 с.

3. Глазкина Л. В. Реализация индивидуальных образовательных траекторий студентами педагогического колледжа в процессе педагогической практики : диссертация ... кандидата педагогических наук : 13.00.08. / Людмила Валентиновна Глазкина. Ростов-на-Дону, 2005. 174 с.

4. Годаванюк Т. Л. Індивідуальне навчання у вищій школі: монографія. К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. 160 с.

5. Кемерова Н. С. Проектирование индивидуальной траектории обучения иностранному языку в техническом вузе – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vestnik.tspu.ru/files/PDF/articles/kemerovans.53572922010.pdf>.

6. Коростіянець Т. П. Індивідуальна освітня траекторія – освітня програма студента. *Науковий вісник Донбасу*. 2013. № 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvd_2013_1_18.pdf.

7. Медвідь Л. Г. Моніторинг визначення рівня реалізації права на вибір навчальних дисциплін та можливості формування індивідуальної освітньої траекторії. Звіт за результатами опитування здо-

бувачів вищої освіти шляхом проведення анкетування. Львів, ЛТЕУ : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lute.lviv.ua>.

8. Пенчук О. П., Донченко С. В., Білоцька Л. Б. Побудова індивідуальних траєкторій навчання студентів на основі застосування вибіркового елементів навчальних планів. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. Серія Економічні науки. 2017. № 2 (109). С. 36-41.

9. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 р., № 2145-VIII : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

10. Про вищу освіту. Закон України від 01.07.2014 р., № 1556-VII : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

11. Романюк С. К., Ковальчук Т. Г. Невербальні компоненти в рекламному дискурсі. *Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін*. Рівне :РДГУ, 2012. С. 9-11.

12. Суртаева Н. Н. Нетрадиционные педагогические технологии: Парацентрическая технология : учеб. науч. пособие. М. - Омск, 1974. 22 с.

13. Хуторской А. В. Ключевые компетентности как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования. *Народное образование*. 2003. № 2. С. 58-61.